

4.4.Implementation of interactive methods of learning in the practice of work of the students of philological specialties

Впровадження інтерактивних методів навчання у практику роботи студентів філологічних спеціальностей

Інтерактивні методики навчання у сучасному освітньому просторі стали явищем активно розповсюдженим. Все більше викладачів вищої школи опановують теорію інтеракції та практично застосовують її у навчальній діяльності. Результати апробації красномовно свідчать про те, що застосування новітніх методик викладання історії української літератури у закладах вищої освіти мають позитивні наслідки. Зокрема, слід зауважити, що у студентів посилюється інтерес до навчального предмета, підвищується якість знань, з'являється бажання активно демонструвати свої інтелектуальні та творчі можливості і займатися науково-дослідною роботою. З огляду на цей факт, виникає необхідність у розробці (на основі теоретичного наукового досвіду інтеракції) практичних рекомендації щодо опрацювання навчального матеріалу з історії української літератури зі студентами філологічних спеціальностей у закладах вищої освіти.

Ключовим завданням оновленої системи викладання мовознавчих та літературознавчих дисциплін у відповідних освітніх закладах є постійний пошук варіантів (методів і прийомів) формування у майбутніх фахівців професійних компетентностей, суголосних вимогам сьогодення. Оскільки інтерактивна стратегія є важливою складовою сучасної методичної галузі, що дозволяє ефективно вирішувати ряд принципівих навчальних завдань, видається доцільним звернутися до наукових напрацювань тих учених, які вже мають теоретичний і практичний досвід роботи в аналізованій сфері та ілюструють свої надбання у спеціалізованих студіях. Серед авторитетних дослідників з цього питання – В. Андрущенко, О. Гофлер, Р. Грановська, М. Данько, В. Журавльов, В. Кузьміна, В. Паламарчук, Л. Пироженко, О. Пометун, Д. Румянцева, Г. Сиротенко, Л. Федулова.

Історія української літератури початку ХХ століття є об'єктом наукових інтересів значної кількості видатних учених. Варто назвати лише деяких з них, оскільки саме вони, на нашу думку, є репрезентантами найбільш ґрунтовних досліджень, що можуть слугувати теоретичним підґрунтям для розкриття теми “Літературна дискусія 1925-28 рр. ХХ ст. у контексті вітчизняного літературного процесу”. Зокрема, авторам представленої роботи стали у нагоді розвідки В. Агеєвої, В. Дончика, М. Жулинського, Ю. Коваліва, Н. Кузякіної, Є. Маланюка, Ю. Меженка, М. Наєнка, С. Павличко, О. Соловея, М. Ткачука, І. Цюп'яка, Ю. Шевельова.

Обґрунтовуючи доцільність практичного впровадження інтерактивних методів роботи на заняттях з історії української літератури у закладах вищої освіти для студентів філологічних спеціальностей, вважаємо необхідним наочнити результати використання методики колективного взаємонавчання з теми “Літературна дискусія 1925-28 рр. ХХ ст. у контексті вітчизняного літературного процесу”.

У роботі використано методи спостереження, експерименту, порівняння, аналізу, синтезу.

Порівняльна парадигма традиційної моделі навчання з інтерактивною дозволяє констатувати принципові відмінності між ними на рівні форм організації навчального процесу. Викладач-традиціоналіст після збору, осмислення та систематизації необхідного матеріалу прагне максимально повно передати змістовий контент студенту. При цьому завдання здобувача вищої освіти – ґрунтовно запам'ятати надану інформацію та ретранслювати її у разі необхідності спочатку у формах підсумкового контролю (залік, іспит) у навчальному закладі, а потім у процесі майбутньої професійної діяльності, якщо до цього часу окреслені дані не загубляться у тенетах пам'яті. Від пасивного ‘споживання’ готової інформації студентами принципово відмовляються фахівці-новатори. Свою роботу вони конструюють у такий спосіб, щоб забезпечити двосторонню комунікацію між викладачем і студентом, коли абсолютно відсутнє домінування першого, та між студентами

(суб'єктами навчання) у процесі взаємонавчання. При цьому в освітньому процесі пріоритетною стає активна (групова, колективна) діяльність здобувачів вищої освіти на шляху пошуку варіантів вирішення навчальної проблеми, нових форм отримання необхідної інформації щодо теми. Інтерактивне навчання дозволяє студентам свідомо використовувати необхідну інформацію, що отримується шляхом активної взаємодії, співнавчання у процесі інтелектуальної, науково-дослідної, творчої діяльності. Як доводить практика роботи у закладах вищої освіти, можливість максимальної самореалізації у різних формах підвищує самооцінку студентів, викликає бажання до саморозвитку у професійній сфері, формує позитивний мікроклімат у колективі. Все це позитивно впливає на якість навчального процесу. Практичною ілюстрацією переваг використання інновацій в освітньому просторі можуть слугувати результати навчального заняття для студентів філологічних спеціальностей ОС “Бакалавр” з теми “Літературна дискусія 1925-28 рр. ХХ ст. у контексті вітчизняного літературного процесу”.

Вплив літературної дискусії початку ХХ ст. на формування і подальший розвиток нової української літератури важко переоцінити. Отже, навчальний матеріал заняття є надзвичайно важливим для засвоєння студентами-філологами. З іншого боку, сучасний літературознавчий дискурс з означеної проблеми представлений значною кількістю різновекторних наукових розвідок, у яких немає однастайності в оцінці програмових питань дискусії та естетичних концепцій її учасників. З огляду на те, що, обираючи методичні форми і прийоми роботи, фахівцю обов'язково слід відштовхуватися від специфіки змістового контенту заняття, важливо зауважити, що виклад матеріалу з теми “Літературна дискусія 1925-28 рр. ХХ ст. у контексті вітчизняного літературного процесу” не передбачає категоричності суджень та оцінок. У процесі засвоєння цього навчального матеріалу здобувачі вищої освіти повинні продемонструвати толерантність, виваженість та здатність до аналітизму. Виходячи з вищезазначеного, дискусія, як один з методів інтеракції, є тією формою, що дозволяє максимально коректно викласти

навчальну інформацію. На слушну думку Н. Курмишевої [4], ця форма роботи дозволяє формувати майбутнього фахівця, адже саме під час дискусії у процесі зіткнення різних концепцій у студентів з'являється можливість налагодити ділове спілкування, професійний діалог, виникають реальні шанси продемонструвати власну позицію, переконати у її правильності опонентів. У процесі обміну думками і гіпотезами, взаємної критики здобувачі вищої освіти набувають комунікативного досвіду, що є необхідною складовою професійної компетентності філолога.

Організація інтерактивної дискусії з теми є процесом складним і відповідальним. Підготовчий етап передбачає наявність у викладача психологічного портрету групи, інформації про мікроклімат у колективі та об'єктивних даних щодо інтелектуальних, пошукових, творчих потенцій студентів. Обов'язковою є попередня бесіда зі студентами, у процесі якої викладач повинен нагадати загальні правила ведення дискусії. Здобувачі вищої освіти повинні бути готовими до того, що участь кожного з них у роботі за спільною темою буде обов'язковою, оскільки всі учасники освітнього процесу матимуть конкретні індивідуальні завдання, від якості виконання яких буде залежати успішність загального (колективного) процесу пізнання. Всіх студентів треба зорієнтувати на публічність виступу. У процесі попередньої роботи викладач також пояснює студентам специфіку методичної форми навчального заняття, оголошує тему, мету, план роботи та визначає індивідуальні завдання для майбутніх фахівців.

Формулюючи навчальну мету уроку з означеної теми, викладач повинен пам'ятати про необхідність фокусування уваги студентів на тих важливих змістових концептах, що стали базовими для розуміння сутності і значення літературної дискусії 1925-28 рр. ХХ ст. Це складне завдання, оскільки слід побудувати у свідомості майбутнього філолога різностильову теоретичну конструкцію – модель літературного процесу 20-х років ХХ ст., в основі якої – вагоме ідеологічне підґрунтя, різнобій естетичних уподобань, мистецьких імпульсів, а головне – творчих репрезентантів (кожен зі своїм художнім

почерком і людським характером), часто з різних причин об'єднаних у літературні організації, що декларують свої політичні та естетичні концепції іноді надмірно активно (агресивно) або підкреслено інтелігентно. Повного науково виваженого, емоційно збалансованого усвідомлення специфіки цього явища (за умови грамотно проведеного заняття) можна очікувати лише на кінець дискусії. Однак, зацікавити студентів, заінтригувати їх складністю поставленої мети, важливістю її вирішення для розуміння багатьох концептуальних понять історії вітчизняної літератури ХХ ст., теорії літератури загалом варто вже на початку заняття. На цьому етапі, як доводить практика, у викладача з'являється величезна спокуса розставити всі необхідні акценти самостійно (досвід і база знань дозволяє зробити це максимально чітко, лаконічно). Втім, слід пам'ятати, що це – хибний крок, оскільки з'являється ризик того, що поступово дискусія перетвориться у монолог викладача (з елементами діалогу на рівні питань і відповідей), адже спрацює закон батьків, які від великої любові, намагаючись допомогти дитині, роблять за неї складні справи, бо вони знають і вміють це робити краще. Дитині (студенту) залишається при цьому лише 'споживати' готовий результат. З огляду на те, що інтерактивна форма відмовляється від такого варіанту спілкування студентів і викладача, навіть на початковому етапі важливо віддати ініціативу до рук майбутніх фахівців. Хай вони відчують відповідальність і довіру з боку викладача, щоб у процесі аналізу, синтезу, узагальнення та абстрагування (головні мисленнєві операції) досягти бажаного, чітко спланованого результату.

Важливою ланкою у процесі підготовки дискусії є складання плану заняття. Можливі два варіанти вирішення цієї проблеми. Перший – запропонувати здобувачам вищої освіти зробити це самостійно, орієнтуючись на відповідні джерела інформації з теми, що заздалегідь пропонує викладач. Другий варіант – надати студентам план, складений викладачем. Враховуючи зміст навчального контенту, на занятті з теми "Літературна дискусія 1925-28 рр. ХХ ст. у контексті вітчизняного літературного процесу" можна порадити

другий варіант. Орієнтовний план роботи, який викладач повинен запропонувати майбутнім філологам заздалегідь, може бути таким:

1. Літературна дискусія 1925-28 рр. ХХ ст. Причини виникнення.
2. Естетична позиція 'плужан', участь С. Пилипенка у полеміці.
3. М. Хвильовий – активний учасник дискусії.
4. Основні питання, що стали причиною полемічного запалу.
5. Шляхи вирішення естетичних, загальномистецьких та політичних проблем, що виникли у процесі полеміки.
6. Участь М. Зерова у дискусії.
7. Наслідки літературної полеміки 1925-28 рр., її вплив на розвиток вітчизняного літературного процесу.

Щоб позбутися однозначності оцінок під час заняття, поживавити дискусію, варто запропонувати студентам для аналітичного опрацювання ті наукові джерела, у яких подано різні точки зору на презентовану проблему. Наприклад:

- Двадцяті роки : літературні дискусії, полеміки. Літературно-критичні статті/ упоряд. : В. Г. Дончик. К. : Дніпро, 1991. 366 с.
- Дніпровський І. Микола Хвильовий. Портрет м'ятежника. *Сучасність*. 1992. № 3. С. 125 – 132.
- Історія української літератури ХХ ст. : У 2 кн. Кн. 1 : Перша половина ХХ ст. / за ред. В. Дончика. К. : Либідь, 1998. 464 с.
- Мукомела О. Невідома сторінка літ. дискусії [1925 – 1928] : Про М. Хвильового. *Слово і час*. 1990. № 1. С. 5 – 7.
- Пилипенко С. Вибрані твори. К. : Смолоскип, 2007. 887 с.
- Хвильовий М. Твори : У 2 т. К. : Дніпро, 1990. Т. 2. 925 с.
- Шевельов Ю. Про памфлети Миколи Хвильового. *Хвильовий М. Твори : У 5 т.* / за заг. ред. Г. Костюка. Нью-Йорк, Балтімор, Торонто, 1983. Т. 4. С. 7 – 10.

Важливо наголосити студентам, що лише ґрунтовна теоретична підготовка до заняття дозволить їм під час роботи в аудиторії реалізувати власні інтелектуальні потенції, дасть можливість активно й аргументовано вести

дискусію, переконливо відстоювати свою позицію. Треба обов'язково зауважити, що у кожного здобувача вищої освіти на занятті буде можливість висловитись (за регламентом), і треба чітко, з використанням фактичного матеріалу сформулювати свої зауваження, не відхиляючись від теми заняття.

Щоб спрямувати дискусію у потрібному напрямку, викладачу необхідно підготувати ряд запитань до студентів. Це допоможе додатково простимулювати полемічний запал під час роботи. Список питань може бути таким:

1. Вплив основних тогочасних історичних подій на формування української культурної парадигми початку ХХ ст.
2. Ідеологія та мистецтво: можливість співіснування.
3. 'Масовізм' – позитивне явище перехідної доби чи відхід від естетичних канонів мистецтва?
4. Боротьба М. Хвильового з 'просвітянством'. Причини і наслідки.
5. Чому С. Пилипенко вирішив 'економити художні засоби'?
6. Сутички 'плужан' з опонентами.
7. Толерантність та поміркованість М. Зерова під час дискусії: естетична позиція чи передчуття політичних репресій?
8. Культура спілкування під час літературної полеміки.
9. Чому комуніст М. Хвильовий захищав капіталістичну Європу?
10. Чи доречно визначати вітчизняну дискусію 25-28 рр. ХХ ст. лише літературною?
11. Чи помітний вплив основних культурологічних тенденції минулого століття на новітній літературний дискурс.

У процесі роботи на занятті викладачеві необхідно не лише контролювати змістове наповнення дискусії, але й постійно тримати у полі зору формальний процес її організації. Зокрема, слідкувати за коректною, толерантною поведінкою учасників. Важливо, щоб вистачило часу на всі питання, що були зазначені на початку для обговорення, та залишився час на рефлексію як обов'язковий компонент будь-якої інтерактивної форми роботи. На кінець

заняття, коли активні дії студентів уже завершені, з'являється можливість поміркувати про способи виконання навчального завдання, про результати діяльності, про можливість подальшого застосування набутих знань і навичок. Завдання рефлексії – згадати та переосмислити основні компоненти діяльності учасників навчального заняття протягом означеного періоду. Слід окреслити основні змістові концепти теми, форми, способи, шляхи вирішення визначених проблем, роль кожного учасника навчального процесу на шляху опанування важливого навчального матеріалу. Підсумовуючи роботу, викладач може сфокусувати увагу студентів на тих питаннях, що не набули, на думку фахівця, належної наукової оцінки під час дискусії, однак потребують обов'язкового висвітлення, зважаючи на їх принципове значення. Якщо викладач на цьому етапі зможе правильно сформулювати додаткові питання щодо теми, то у студентів з'явиться можливість поглибити знання з проблеми, продовжуючи дискусію після закінчення аудиторної роботи.

Оскільки зміст навчальної дисципліни не може бути консервативним, у практичній діяльності викладача закладу вищої освіти виникає проблема пошуку нових, більш досконаліх підходів до викладання навчального предмету. З метою забезпечення якості освітнього процесу фахівцям варто використовувати інноваційні методики роботи, творчо підлаштовуючи їх під конкретний навчальний матеріал. Дискусія – як різновид інтерактивної форми навчання, що стимулює процес пізнання, розвиває критичне мислення студентів, формуючи їх комунікативні навички, дозволяє максимально повно розкрити одну з концептуальних тем історії української літератури початку ХХ століття, що донині викликає полемічний вир у науковому літературознавчому дискурсі.

References:

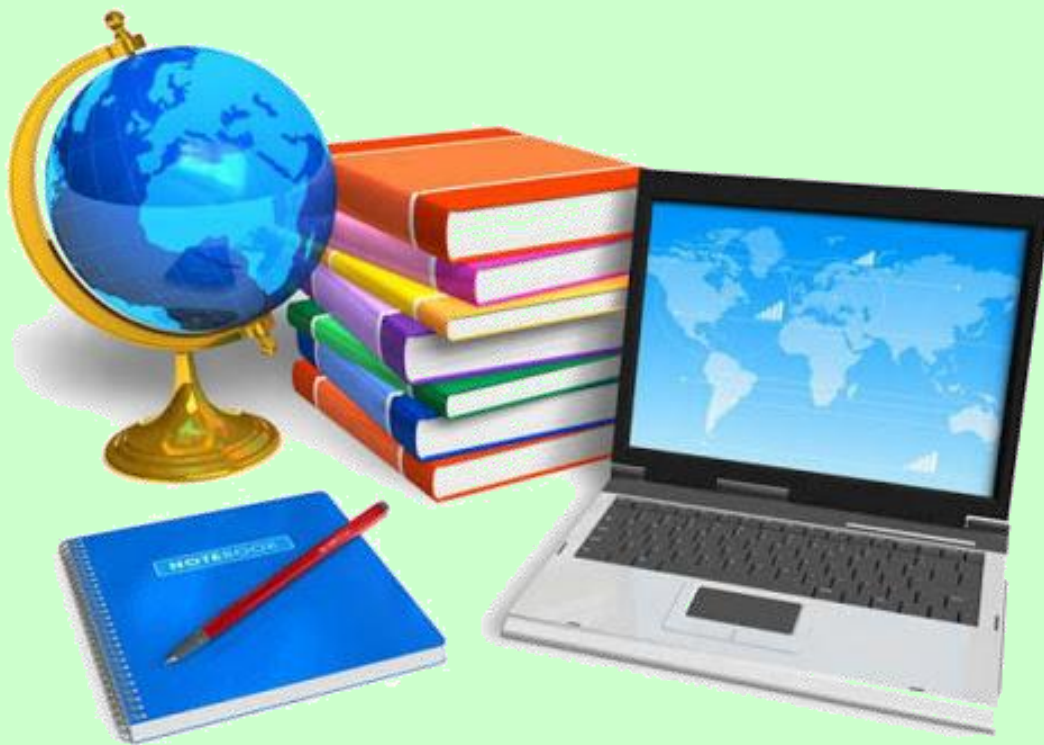
1. Адамова А. Інтерактивні форми роботи на уроках української мови та літератури. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2007. № 33 (145). С. 8–10.

2. Бугрій О. Сутність поняття “педагогічні технології”. *Вища школа*. 2007. № 1. С. 20 – 25.
3. Добрянський І. Особливості, способи і прийоми організації активно-діалогічного навчання (з досвіду роботи). *Педагогіка і психологія*. 2007. № 1. С. 47 – 54.
4. Курмишева Н. Дискусія і диспут як засоби формування професійних умінь. *Вища школа*. 2007. № 1. С. 26 – 32.
5. Кашлев С. *Технологія інтерактивного обучения*. Минск: Беларуский верасень, 2005. 196 с.
6. Пометун О., Пироженко Л. *Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посібник*. К.: А.П.Н., 2002. 136 с.

*The Academy of Management
and Administration in Opole*

**EDUCATION PEDAGOGY:
PROBLEMS AND PROSPECTS
FOR DEVELOPMENT
IN THE CONTEXT OF REFORM**

Opole 2020

The Academy of Management and Administration in Opole

**EDUCATION PEDAGOGY: PROBLEMS
AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT
IN THE CONTEXT OF REFORM**

Monograph

*Edited by Sławomir Śliwa
Olga Tsybulko*

Opole 2020

ISBN 978 – 83 – 66567 – 05 – 4

Education pedagogy: problems and prospects for development in the context of reform. Editors: Sławomir Śliwa, Olga Tsybulko. *Monograph.* Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978-83-66567-05-4; pp.386, illus., tabs., bibls.

Editorial Office:

The Academy of Management and Administration in Opole
45-085 Poland, Opole, 18 Niedziałkowskiego str.
tel. 77 402-19-00/01
E-mail: info@poczta.wszia.opole.pl

Reviewers

prof. dr hab. Marian Duczmal
prof. Iryna Dmytrenko, DSc (Ukraine)

Editorial Board

Galyna Buchkivska (Ukraine), Wojciech Duczmal, Józef Kaczmarek,
Oleksandr Nestorenko (Slovakia), Iryna Ostopolets (Ukraine), Filip Pokusa,
Tadeusz Pokusa, Jadwiga Ratajczak, Kateryna Tryma (Ukraine),
Yana Topolnyk (Ukraine)

Publishing House:

The Academy of Management and Administration in Opole
45-085 Poland, Opole, 18 Niedziałkowskiego str.
tel. 77 402-19-00/01

Authors are responsible for content of the materials.

© Authors of articles, 2020
© Sławomir Śliwa, Olga Tsybulko
© Publishing House WSZiA, 2020

TABLE OF CONTENTS

PREFACE	6
PART 1. PRESCHOOL AND SCHOOL EDUCATION AT THE PRESENT STAGE OF SOCIETY TRANSFORMATIONS	9
1.1. Features of spiritual pedagogy in the modern information space	9
1.2. Bullying as a psychological and pedagogical problem	21
1.3. Monitoring of psychological safety of educational space under the specific conditions of classroom organization and management	31
1.4. Information competence and capacity: definitive analysis	39
1.5. Studying time category using infant folk tales	46
1.6. Absence of face-to-face communication of a teacher with students. Activation of cognitive independence during distance learning while quarantine	55
1.7. The impact of individual-psychological qualities of teenagers on academic achievement in school	64
1.8. Methods of detection state of formation speech competence in children with intellectual disorders	72
PART 2. HIGHER EDUCATION IN UKRAINE AND POLAND IN THE FACE OF MODERN CHALLENGES	84
2.1. Internationalization of higher education and quality assessment: European experience	84
2.2. Students engagement as an important condition of successful institutional development of Ukrainian universities	94
2.3. Active model of teaching foreign language in higher education institutions	103
2.4. Problems of foreign language teaching process in Ukrainian higher educational establishments	115

2.5. Innovative technologies of development of scientific and pedagogical workers of higher education institutions: theoretical bases	125
2.6. The role of academic staff in university governance (comparative analyses of Ukrainian and other EHEA documents)	133
2.7. Relevant aspects of successful modernization of Polish education in the new value system of democratic society	146
2.8. Competent approach in social and humanitarian disciplines teaching in higher education institutions	158
2.9. Impact of NGOs on Higher Education Quality Assurance Policy	166
2.10. Democratization of the social environment of the universities of Ukraine as the basic prerequisite of their successful eurointegration and competitiveness	176
2.11. Policies for Developing the Research Potential of Universities	188
2.12. Innovative pedagogical technologies in physical education teaching	197

PART 3. HUMANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS

IN HIGHER EDUCATION

204

3.1. Checking the efficiency of scientific activities on the use basis of scientific databases and systems of indexing scientific products	204
3.2. The reconstruction of development of domestic preschool pedagogy (1960s – the beginning of 21 st century)	216
3.3. Historiographic method as the basis of historical and pedagogical research	226
3.4. Structural components of professional status of the future lecturer of the institution of higher education: theoretical aspect	236
3.5. Web quest as an effective means for developing information and digital competence of secondary school students	248
3.6. Formation of communicative competence of masters of education, pedagogical sciences by means of media educational technologies	254
3.7. Tutorial support of educational activities	265

PART 4. VOCATIONAL EDUCATION: FROM THEORY	
 TO PRACTICE	277
4.1. Personality with manifestations of social giftedness as a potential representative of the management elite	277
4.2. Formation of communicative-speaking competence of future social workers by a competent approach	289
4.3. Forms of organization of the educational process in the projection of the formation of the spelling of the competence of future teachers of NUSH	298
4.4. Implementation of interactive methods of learning in the practice of work of the students of philological specialties	309
4.5. Improvement of health orientation of physical education of students of pedagogical university	318
4.6. Frustration tolerance is a professionally important quality of a future physical cultural teacher	327
4.7. Innovative education of students-philologists of the humanitarian-pedagogical college	336
4.8. An integrative approach in the preparation of future primary school teachers	345
4.9. Forming the key competitiveness of the future teacher of foreign language	353
4.10. Algorithm of education organization of architectural and subject environment in higher education institutions	360
ANNOTATION	372
ABOUT THE AUTHORS	383